

František Kotlaba:

Poznámky k mykofloře oravských rašelin.

V rámci floristického výzkumu ČSR pod vedením prof. dr. F. A. Nováka byl proveden také všestranný výzkum území t. zv. Oravských borů, které se rozkládá na pravém břehu Čierné a na levém břehu Bielé Oravy (při jejich soutoku) v severozápadním Slovensku na polské hranici. Tato lokalita bude po dostavění Oravské přehrady zatopena vodou, a proto byl podniknut přírodní výzkum této oblasti. Exsikáty na Oravě nasbíraných hub jsou uloženy jednak v herbářích Národního musea v Praze, jednak u mne.

Tato črta má zachytit v hrubých rysech mykofloru Oravských borů. Studoval jsem jen houby na rašelinistích a bažinných lukách, a poněvadž se zde též pase dobytek, tedy i druhy koprofilní (nikoliv ostatní). Jelikož má návštěva Oravských borů trvala jen týden, není níže uvedený seznam hub, které jsem tam zaznamenal, zdaleka úplný. Je to jen výsek houbové květeny v době letní. Podzimní mykoflora, která je nejbohatší, zachycena není, právě tak, jako není zachycena mykoflora jarní (ostatně na rašelinistích vždy velmi chudá).

Mykoflora rašelin je značně specifická a ve velké většině odchylná od mykoflory jiných půd. Tato specifičnost je určena právě neobvyklým prostředím, ve kterém houby na rašelinistích vyrůstají. V první řadě zde hraje nejdůležitější úlohu extrémní acidita rašelinného substrátu, hlavně u typu rašelin vrchovištního původu, jejichž pH se pohybuje mezi 3,5—5,5. Takovouto kyselost snášej jen některé druhy hub, zatím co řada jiných na tak kyselém substrátu nemůže vegetovat. Proto mykoflora rašelin je tvořena hlavně dvěma složkami: 1. Čistě rašelinné druhy hub, které nenajdeme nikde jinde mimo rašelinu (druhy přísně rašelinné). 2. Houby i jiných, především kyselých (křemitých atd.) půd, kterým není na závalu vysoká acidita rašeliny (druhy acidofilní). Konečně se setkáváme na rašelinách i s takovými druhy hub, které rostou všude, na nejrozličnějších podkladech, t. j. s ubikvisty. Vedle acidity substrátu je důležité i to, že rašeliny jsou nesmírně chudé na minerální látky (u typu vrchovišť), zatím co mají veliký přebytek látek organických. To je činitel, který eliminuje celou řadu druhů hub z mykoflory rašelin, neboť na přítomnosti určitého množství anorganických látek závisí fruktifikace většiny druhů. Z toho důvodu mají také rašeliny značné procento hub dřevních, herbi-
kolních a pod.

V neposlední řadě i srážkové a tepelné poměry určují aspekt mykoflory rašelin. Na rašelinistích se setkáváme s tepelnými extrémy ve smyslu + i —, a proto vedle druhů značně teplomilných (kterých je menšina a které nalézáme hlavně v létě, na vysokých, odumřelých rašelinistích) se tu setkáváme s druhy vyloženě studenomilnými (na živých rašelinistích nebo vyrýpaných, znovu zarůstajících částech — hlavně brzy z jara a pozdě na podzim). Srážkové poměry jsou celkem málo odchylné, především tam, kde je rašelinisté podmí-
něno spodní vodou (a tak tomu je u oravských rašelin — sem se vcezuje voda

z Oravy). Nadbytečné množství vody udává ráz mykofloře živých rašelin a druhy zde rostoucí jsou tedy palustrieké, bažinné. Největší část oravských rašelin však jsou rašeliny již odumřelé a jen v místech těžení se setkáváme s houbovou květenou rašelin živých. Z těchto důvodů je potřeba rozeznávat mykofloru živých rašelin, význačných nadbytečným množstvím vody v substrátu, a proto růstem rašelinných a bažinných rostlin (*Sphagnum* sp. div., *Aulacomnium palustre*, *Drepanocladus*, *Carex* sp. div. atd.), jednak mykofloru odumřelých, vysokých rašelin, kde houby vyrůstají z čisté, více méně suché rašeliny, porostlé zpravidla všem, bezkolencem a druhy rodu *Vaccinium* (*V. uliginosum*, *V. vitis-idaea*, *V. oxycoccus*, *V. myrtillus*). Toho všeho je nutno si všimnout a to jsem se snažil také ve svých poznámkách zachytit.

Celkově většina druhů hub, které jsem zaznamenal z oravských rašelin, je totožná s mykoflorou téměř všech rašelinišť, a to nejen u nás, ale vůbec v celé Evropě. Nalezl jsem zde stejné druhy, jako na příklad v jižních Čechách a ještě navíc některé druhy z rašelinných lučin, které z jižních Čech neznám.

Při svých exkursích jsem navštívil následující rašeliniště na Oravských borech: rašeliniště Bor (západně od obce Osada na pravém břehu Čierné Oravy), Čierna zem (severně od Ústie nad Oravou), rašeliniště východně od obce Slanica (v dalším jen Slanica) a malé rašeliniště jihovýchodně od obce Klin (dále jen Klinská rašelinka). Z rašelinných luk jsem navštívil bažinné louky pod lesem „Za Jelesnou“ severně od obce Hamry a rašelinné louky při potoku Polanový Kriván, severovýchodně od obce Bobrov. Mimo oblast Oravských borů jsem studoval na polodenní exkursi též mykofloru velikého pohraničního rašeliniště Rudné u Suché Hory. Celkově však mykoflora těchto slovenských rašelinišť je druhově poněkud chudší než mykoflora rašelin v Čechách. Snad je toho příčinou východnější a severnější zeměpisná poloha, snad to, že tato rašeliniště jsou z největší části odumřelá, většinou bez stromů a keřů, a tudíž příliš vystavená slunečnímu záru.

Pracoval jsem v oblasti Oravských borů v době od 17. do 23. srpna 1951 a zaznamenal jsem, případně sebral, následující druhy hub:

Bolbitius vitellinus (P e r s. ex F r.) F r. — nehojná, krásně žlutá houbička, kterou jsem zaznamenal jenom na lukách pod lesem Za Jelesnou na kravinci v několika málo exemplářích.

Bovistella paludosa (L é v.) P a t. — vzácný bažinný druh, v Československu dosud málo sbíraný. Jen na rašeliništi Slanica ve společnosti rašelinných a bažinných rostlin (*Aulacomnium palustre*, *Dicranum undulatum*, *Sphagnum* sp., *Briza media*, *Carex panicea*, *Comarum palustre* atd.). 22. 8. 1951 jsem sbíral na jednom místě rašeliniště mladé, nevyzrálé plodnice a na jiném místě plodnice staré, zralé.

Collybia palustris P e c k — jedna z nejhojnějších hub nejen na oravských rašelinách, ale i jinde v ČSR. Jest to druh spíše boreální: v Alpách na příklad podle F a v r e a je vzácný, zatím co v severněji položených zemích, jako v Německu a u nás je velmi hojný. Roste výhradně mezi živým rašelínkem, hlavně ve vyřípaných a znovu zarůstajících tůňkách a příkopech: Bor, louky pod lesem Za Jelesnou, Polanový Kriván, Rudné u Suché Hory a Slanica.

Cortinarius cinnamomeus (L. ex F r.) F r. var. *paludosus* F r. — na Oravě dosti řídké se vyskytující pavučinec, ačkoliv jinde na rašelinách je docela hojný. Jenom na rašeliništi Rudné u Suché Hory ve společnosti *Sphagnum* sp., *Calluna vulgaris*, *Empetrum hermafroditum*, *Eriophorum vaginatum*, *Oxycoccus quadripe-*

talus atd. Snad proto je nejhojný na Oravě, že na rašelinistích není dosti borovic, jež tento druh provází.

Cystoderma (= *Lepiota*) *amianthinum* (Scop. ex Fr.) Fayod — jen na rašelinných lukách při Polanovém Kriváni mezi *Aulacomnium palustre* a *Drepanocladus* sp. Ačkoliv není tento druh nijak vzácný, přece jsem jej jinde na Oravě nenalezl.

Galera hypnorum (Schrank ex Fr.) Quél. — obecná čepičatka mezi mechem a trávou na rašelinistích a lukách: Bor, Za Jelesnou, Rudné u Suché Hory a Slanica.

G. paludosa (Fr.) Quél. — dosti hojný, přísně rašelinný druh, rostoucí jenom mezi živým rašeliníkem, případně i mezi jinými bažinnými mechy, hlavně ve vyrypaných jámách, ve stokách a příkopech: louky pod lesem Za Jelesnou, Rudné u Suché Hory a Slanica.

G. sphagnum (Pers. ex Fr.) Karst. — stejně jako předcházející; přísně rašelinná čepičatka, avšak na Oravě mnohem hojnější. Je to druhá nejhojnější houba Oravských borů, kterou jsem zde zaznamenal: Bor, Čierna zem, louky pod lesem Za Jelesnou, Polanový Kriván, Rudné a Slanica.

Gomphidius roseus (Fr.) Karst. — mezi *Sphagnum* a *Polytrichum* na lukách pod lesem Za Jelesnou, zcela ojediněle. Není nijak typický pro rašeliny a vyskytuje se na nich jenom zcela výjimečně.

Hygrocybe miniata (Scop. ex Fr.) Karst. — dosti hojný, krásně zářivě červený druh, rostoucí s oblibou na bažinatých lukách na rašelinistích. Bor, Čierna zem a louky pod lesem Za Jelesnou ve společnosti *Polytrichum* sp., *Sphagnum* sp., *Carex panicea*, *Oxycoccus quadripetalus* atd.

Inocybe lanuginosa (Bull. ex Fr.) Quél. s. Pat. — poměrně vzácná vláknice na Oravských borech. Na lukách pod lesem Za Jelesnou mezi rašeliníkem a ploníkem.

I. fastigiata (Schäff. ex Fr.) Quél. — ojediněle; jen při okraji rašelinistě Bor. Vyrůstá skoro vždy mezi trávou na dosti suchých místech; nerašelinný typ.

Krombholzia (= *Boletus*) *scabra* (Bull. ex Fr.) Karst. — toliko na suchém severním okraji rašelinistě Bor pod *Populus tremula* mezi *Calluna vulgaris* a *Nardus stricta*.

Laccaria laccata (Scop. ex Fr.) B. et Br. — nalezl jsem ji jen na rašelinných lukách pod lesem Za Jelesnou ve značném množství.

Lactarius glyciosmus (Fr.) Fr. s. Karst. — také ryzec libovonný roste s oblibou na rašelině, avšak na oravských rašelinách téměř chyběl. Na lukách pod lesem Za Jelesnou rostl pod *Betula pubescens* a *Frangula alnus*, spolu se *Sphagnum*, *Comarum*, *Eriophorum vaginatum* atd.

L. helvus (Fr.) Fr. — i tento ryzec roste obvykle hojně na rašelině (Soběslavská blata). Na Oravě jenom na slanickém rašelinisti ve společnosti *Frangula alnus*, *Picea excelsa*, *Eriophorum vaginatum*, *Sphagnum* sp., *Aulacomnium palustre*, *Polytrichum* sp. a pod.

L. rufus (Scop. ex Fr.) Fr. — louky pod lesem Za Jelesnou a Slanica.

L. uvidus (Fr. ex Fr.) Fr. — dosti vzácný druh, jen poměrně řídké u nás se vyskytující. Na lukách pod lesem Za Jelesnou pod *Betula pubescens*, *Frangula*

alnus, *Picea excelsa*, mezi *Sphagnum*, *Equisetum*, *Eriophorum*, *Comarum palustre* atd.

Leptonia asprella (Fr.) Quél. — nehojná trávnička na suchých okrajích rašelinišť a na lukách, mezi trávou a mechem (*Calluna*, *Nardus*, *Eriophorum vaginatum*, *Aulacomnium*, *Sphagnum*, *Polytrichum* a pod.). Klinecká rašelinka a Slanica.

Lycoperdon muscorum Morg. — z ČSR dosti málo známá pýchavka. Jen na rašeliništi Bor na suchém, travnatém okraji ve společnosti *Nardus stricta*, *Polytrichum*, *Sphagnum* atd.

Mycena galopoda (Pers. ex Fr.) Quél. — jest obecnou houbou na rašelínách. Roste jak mezi živými bažinnými mechy a rašelínkem, tak i na holé půdě. Na Oravských borech však téměř chyběla. Několik málo exemplářů na rašeliništi slanickém.

Naematoloma udum (Pers. ex Fr.) Karst. — třetí nejhojnější houba na oravských rašeliništích v době mé návštěvy. Sbíral jsem ji na všech rašeliništích, a to hlavně na kolmých stěnách jam po vytěžené rašelíně, kde s velikou oblibou vyrůstá (což jsem pozoroval i v Čechách a stejně i Favre ve Švýcarsku). Méně již vyrůstá z rovného povrchu půdy z holé rašeliny a ještě méně přímo mezi živým rašelínkem. Je to přísně rašelinový druh, který mimo rašeliniště nikdy nenalezeme. Bor, Čierna zem, Polanový Kriváň, Rudné u Suché Hory a Slanica.

Omphalia fibula (Bull. ex Fr.) Quél. — všude v Československu zcela běžný druh, který jsem jen vzácně zaznamenal z Oravských borů, a to na severním okraji rašeliniště Bor mezi trávou a mechem v nepatrném množství.

O. Philonotis (Lasch) Quél. — vzácná kalichovka vůbec. Sbíral jsem ji toliko na Slanici, kde v malém množství vyrůstala mezi živým rašelínkem. Na jiných rašeliništích jsem ji marně hledal. Také jsem nenalezl velmi blízké příbuzný druh *O. sphagnicola*.

Panaeolus campanulatus (L. ex Fr.) Quél. — jenom na rašeliništi Čierna zem na kravím lejnu mezi trávou. Tento koprofilní druh nikterak nenáleží k mykofloře rašelinišť; bývá všude tam, kde se pase.

Russula emetica (Schäff. ex Fr.) Pers. — na oravských rašelínách vzácně se vyskytující holubinka; jen na rašeliništi u Slanice, kde vyrůstala mezi *Aulacomnium palustre*, *Polytrichum* sp. a *Sphagnum* pod *Picea excelsa*.

R. xerampelina (Schäff. ex Secr.) Fr. var. *putorina* Melzer — častěji se objevující druh na rašelínách, ale i mimo ně. Na Oravě jen na slanickém rašeliništi ve společnosti *Ledum palustre*, *Polytrichum* sp., *Populus tremula*, *Sphagnum* a pod.

Kromě uvedených druhů hub zaznamenal jsem, sebral a nakreslil několik druhů rodu *Rhodophyllus*, avšak dodnes jsem je přesně neurčil.

Ф. Котлаб:

Заметки к микофлоре оравских торфяников.

Статья эта приносит обзор микофлоры в области оравских торфяников на северозападе Словакии, где автор работал от 7 до 23 августа 1951. Перечислению грибов предшествуют общие примечания о грибной флоре торфяников вообще.